

d'origen cubà i secretari de la lògia Concordia de Barcelona José Rodríguez. Rodríguez seria el 1889 redactor en cap d'*El Evangelista* i director d'una escola evangèlica de Barcelona; Bardolet era membre el 1895 de la lògia Redención de Palamós.

Com que la maçoneria defensava el progrés i la llibertat i qüestionava el clericalisme, molts evangèlics formaren part de lògies i n'havien estat impulsors. La maçoneria moderna havia començat amb *The Constitutions of the Free-Masons* (1723), redactat pels pastors protestants James Anderson i Jean T. Désaguliers de la Gran Lògia de Londres. El número 37 del setmanari gironí *La Vetllada* havia publicat el 10/9/1881 'Impietats': "La masoneria és incompatible ab lo catolicisme perquè és una societat impia y detestable, una secta més borda y asquerosa encara que el protestantisme, sense religió y sense moral (...)"⁵⁰.

"Amb la mateixa satisfacció y segurament amb més raó que l'any passat -diu *El Evangelista* 44 d'1/8/1887 (p. 352)- podem expressar els nostres sentiments de gratitut a Déu per la benedició que s'ha dignat de concedir a l'obra d'evangelització a L'Escala. Hem vist molt que ens ha alegrat durant aquesta curta estada a aquest poble. Esperem tanmateix que les benediccions siguin més grans malgrat les persecucions que vindran".

Aquesta instantània obtinguda a Figueres el 1894 mostra de dalt a baix i d'esquerra a dreta el mestre Francesc Bardolet, el colportor Ricard Anglada, el missioner Olaf H. Durén, el missioner Eric Lund i el pastor Gabriel Anglada. / Foto: J. Corney. Col·lecció: Esther Bonet.

El març de 1888 es creà un petit racó, un "recinte lliure" de matriu acatòlica (dita també neutre o protestant), adossat al cementir⁵¹ per a dissidents de la religió oficial i anticlericals després que el fuster maçó Antoni Tassis Juli (1842-1919), fill de Jaume i Maria, hagués demanat enterrar civilment la seva filla de dos anys; de fet, l'ajuntament havia senyalat el 1872 dins del cementiri un sector per a enterrament acatòlics però l'acta no va aparèixer mai. Aquell mateix març de 1888 es formava a l'Escala la cobla L'Aliança fruit de fondre's en una sola la Cobla de Dalt i la Cobla de Baix⁵². El 1892 s'havia d'aixecar el mur que el tancava, amb una previsió sobre plànol de 41 nínxols⁵³. A l'Escala afloraren en aquesta dècada el lliurepensament, l'evangelisme, la maçoneria i l'espiritisme.

Els primers escalencs convertits o batejats, segons constava el 1889, eren dotze. A saber: Carme Juli Donjó (nascuda el 1852), els germans Pere (1830), Salvi (1841) i Agustina (1845) Lassús Callol, Margarida Poch Lleonat (1828), Caterina Saguer Guillot (1838), Francesc Quintana Casademont (1850), Lola Juli Donjó

(1854), Teresa Albertí Xicars (1855), Carme Quintana Juli (1875) i els joves germans Caterina (1867) i Joan (1872) Lassús Saguer; entre els simpatitzants, Joan Lassús Callol (1843), Vicenta Saguer Callol (1857), Joaquina Mateu Condom (1862?), Amàlia Sureda Andreu Guinya (1863), Carme Mitjavila Saguer (...), etc.

Els germans Lassús-Callol, fills del matrimoni (1830) format per Joan i Anna Maria, eren set: Pere (1830),

Ignasi (1835), Salvi (1841), Joan (1843), Agustina (1845), Mònica (1847) i Josep (1853). Pere, Salvi i Josep figuraven, en els anys de trànsit entre el segle XIX i el XX, amb domicili als números 6, 12 i 22 del carrer Perxel. El matrimoni (1874) format per Francesc Quintana i Carme Juli tindrien vuit fills: Carme (1875), Jaume (1876); Joaquina (1881), Francesc (1884), Milca (1888), Joan (1890), Daniel (1891), David (1893); Jaume va morir infant.

Missioners, pastors i colportors en una visita a l'Escala l'any 1897: 1-missioner suec Erik Lund, 2-mestre Francesc Bardolet, 3-Salvi Lassús, 4-Joan Lassús, 5-pastor Gabriel Anglada, 6-Carme Quintana. Les inidentificades figures femenines pioneres dels baptistes escalencs responen a vuit d'aquests nou noms: Margarida Poch Lleonat, Caterina Saguer Guillot, Lola Juli Donjó, Teresa Albertí Xicars, Carme Quintana Juli, Vicenta Saguer Callol, Joaquina Mateu Condom, Amàlia Sureda Andreu i Carme Mitjavila Saguer.

Foto: Autor no identificat. Col·lecció: Magda Fortuny - Joan Lassús.